

ТВОРЧИСТЬ МИКОЛИ АНДРУЩЕНКА ДРУГОЇ ПОЛ. ХХ – ПОЧ. ХХІ СТОЛІТТЯ

УДК 7.071.1 (477.83) «19/20»

Олена ЖЕРЕБЕЦЬКА

*асист. кафедри книжкової графіки
та дизайну друкованої продукції УАД
м. Львів, Україна, katrin98-98@mail.ru*

Анотація. У статті розглядається творчість народного художника України Миколи Андрущенка, який зробив значний внесок у розвиток львівської малярської школи. Дається характеристика творів художника та аналізується його неповторна особистість, духовний світ та творче обдарування митця, дане від Бога, відшліфоване школою, середовищем – суспільним і природним, але завжди з глибоко індивідуальними проявами.

Ключові слова: Микола Андрущенко, експресивно-декоративна манера, народне мистецтво, полотно, образ.

Мистецтво України другої половини двадцятого століття сьогодні стало цікавим для вивчення специфіки середовища, в умовах якого творили художники, в умовах якого вони зміцніли як видатні особистості. У Львові є багато достойних митців, творчість яких ще недостатньо висвітлена на нинішній час.

Творчість Миколи Андрущенка органічно ввійшла у львівське малярство. Приїхавши зі східноукраїнських земель до Львова, він сформувався тут як митець, міцно вріс корінням у прикарпатську землю, почув себе львівським художником, вихованцем місцевої художньої школи. Прекрасними вчителями Андрущенка були Карло Звіринський, Данило Довбошинський, Роман Сельський. Від них художник перейняв не лише досвід митця, а й здатність вирішувати кожен твір із позицій громадянина. Особливу роль у його становленні відіграло народне мистецтво України. При розгляді будь-якого (незалежно від жанру, форми, тематики) твору, ми відчуваємо вплив національних традицій. Цю особливість зауважили українські мистецтвознавці ще наприкінці 1960-х рр. А вже у 80-х Роман Яців стверджував, що полотна Андрущенка «...приваблюють увагу темпераментним письмом, різноколірністю образно-пла-

стичних розробок, а головним завжди залишається по-народному всеосяжне відчуття світу». [1].

Микола Андрущенко має великий творчий доробок, представлений сьогодні творами різних живописних жанрів, тем і образів. Він однаково вільно відчуває себе в олійному малярстві, у малюванні на склі, у побутовій картині й натюрморті, пейзажі. «Мистець тонко відчуває потужну виражальну здатність і своєрідність темперного письма. Його сакральні мотиви сповнені глибоких знань біблійної історії і, водночас, постійно утверджують неперехідну актуальність її істин.» [2; 41]. Його роботи неодноразово привертала увагу на вітчизняних і зарубіжних виставках.

Микола Дмитрович Андрущенко народився 19 грудня 1935 року на Кіровоградщині, його дитинство минало в часи Другої світової війни. Смерть батька на фронті, побутові труднощі в п'ятидільній сім'ї були для хлопця суворим іспитом. У школі, під керівництвом самодіяльного художника Василя Семеновича Якуніна, виникло захоплення малюванням. Почалося здобування мистецької професії: спочатку юнак закінчив Дніпропетровське художнє училище, працював учителем малювання і креслення в середній школі в П'ятихатках, потім вступив до художнього інституту у Львові (тепер Львівська національна академія мистецтв). У голодні післявоєнні роки без жодної фінансової підтримки це було серйозним випробуванням не стільки таланту, скільки характеру і моральних якостей.

Життєвий вишкіл знадобився Миколі Андрущенку після завершення навчання, коли він очолив бригаду монументального живопису Львівського художньо-виробничого комбінату. Енергії вистачало не тільки на монументальні панно, що виконувалися на державне замовлення, але й на власне станкове малярство, куди художник день за днем, рік за роком вкладав свої емоції, враження, досвід розуму і серця. Його полотна можна гортати, як біографію художника і країни. Кожна фактура – вистраждана, кожне полотно – ніби часточка розповіді про країну з її історією, з долею людей, що тут живуть, бо прожита минувшина і сьогочасність в однаковій мірі хвилюють художника, розкриваючи перед ним пласти історії, подій, діяння людей [3].

Куди б його не занесла доля, де б він не бував: на кримському узбережжі, у мальовничих вінницьких селах чи різно-

барвних Карпатах – «Хата в Білгород-Дністровському» (1970), «Старий будинок. Алушта» (1973), «Крим. Ялта» (1965).

Митцю властива експресивно-декоративна манера. Передусім це проявляється в емоційності кожного твору, монументальному трактуванні образів, вникненні вглиб теми через експресію кольору, динаміку ліній, в умілому використанні народних декоративних прийомів. Зокрема, можемо це бачити в таких роботах, як «Натюрморт з цибулею» (1966), «Натюрморт з розп'яттям» (1969), «Чернігівські глеки» (1966), «Натюрморт з червоною драперією» (2007). Тему натюрморту можна виділити окремо, тут художник має свої уподобання, свій світ, притаманний тільки йому. Він малює натюрморт не випадково, кожна річ у ньому вимагає свого ставлення, у митця своє бачення всього, що його оточує.

Композиційною основою пейзажів, натюрмортів стають прості натурні мотиви, які в процесі творчого переосмислення набирають нових образних звучань: «Натюрморт на підставці» (1999), «Натюрморт з гарбузами» (2001), «Карпатський краєвид». Для вирішення образних завдань М. Андрущенко застосовує комплекс виражальних засобів, які в його творах підлягають повній трансформації. Умовно-декоративна побудова ранніх картин (перегук із монументальним живописом) поступово ускладнюється у природу таких засобів як лінія, пластика, колорит, фактура. Картини, створені пензлем художника-патріота, стають історичними документами, які глибоко висвітлюють всі зміни в житті його народу [4]. «На роботах дуже важко ставити підпис, тобто вважати їх завершеними», – каже художник, а тому повертається час від часу до тем, над якими вже колись працював.

Важливе місце в творчості Андрущенко займає портретний жанр. Митець проникається внутрішнім теплом портретованого, задумується над кожним його жестом, мімікою. Ці деталі стають основними виразниками психологічної суті моделі [5]. Розглядаючи полотна, де зображені прості українські жінки («Соняшники», «Молода вчителька»), ніби зустрічаєшся поглядом з рідною матір'ю – доброю, чуйною. Легка втома на обличчі поєднується зі щасливою усмішкою. На полотні «Сестри» зображено трьох бабусь. Їх портрети завдяки простоті живописного та психологічного трактування сприймаються монументально. Фронтальні, майже симетричні постави фігур підказали митцю необхідність максимально спростити й інші

малярські прийоми: великою декоративною плямою вирішене тло, стилізовано складки сорочок, основне емоційне навантаження несуть обличчя і мозолясті руки. Три сестри прожили довге й нелегке життя, але художник вдало передав відчуття, що воно було щасливим.

Важливою рисою багатьох полотен М. Андрущенка є лаконізм художньої мови. Мистецтвознавець В. Рубан, аналізуючи портрети, написані Андрущенком, слушно зауважує, що у виразі обличчя, в чергуванні густих, соковитих кольорів ми відчуваємо натуру художника – поетичну, зі складним духовним світом [6]. Митець інколи розширює рамки портретного жанру, застосовуючи композиційні прийоми портрету-картини, це бачимо в полотнах «Бабуся Килина», «Музикант-жебрак», «Бабця», «П'яничка»... В цих образах втілено змістовий багаж життєвих роздумів художника, це оповіді про нелегку долю та витривалість людини. Про складне минуле нагадують зморшки на обличчях, характерні руки, складки одягу – усе в цілісній єдності.

Кожного року 19 грудня, на свято Св. Миколая, Микола Андрущенко бере пензля і малює власний портрет. І так від юності до тепер. У цих автопортретах видно весь життєвий і творчий шлях митця, від реалістично-романтичних юнацьких часів до зрілих творів останніх років.

Наполегливість – риса, притаманна М. Андрущенку. Методично, через постійні зарисовки, етюди, спостереження, пошук проходить шлях до кожного станкового чи монументального твору. У митця завжди при собі є маленький блокнот, який кожного дня поповнюється портретними, композиційними начерками. «Коли починаю працювати над новим твором, то ніби вже вкотре йду в перший клас», – любить повторювати художник.

Андрущенко – це діючий вулкан, він експериментує, цікавиться графікою, ліноритом, екслібрисом. Один із його екслібрисів розміщено на обкладинці книги «Український екслібрис», виданої у Нью-Йорку в 1970-х роках. Його роботи зберігаються в багатьох музеях нашої країни і світу. Він створив багато монументальних розписів, мозаїк у Криму, Молдавії, на Північному Кавказі. Мозаїкою та розписами прикрашено багато автобусних станцій області. А Микола Андрущенко й тепер у постійному творчому пошуку.

З творчою активністю митця нерозривно пов'язана його педагогічна діяльність. Народний художник України викладає на кафедрі монументального живопису у Львівській академії мистецтв з 1991 року. Студенти Миколи Андрущенко (українські, а також іноземці) мають прекрасний приклад невтомної праці, принципового, вимогливого ставлення митця до себе і, зрозуміло, до інших. Він заряджає їх власним оптимізмом, енергією, вчить умілому використанню народних прийомів у сучасних формах. Творча і громадська діяльність Миколи Дмитровича Андрущенко займає помітне місце у мистецькому житті Львова і потребує подальших досліджень та аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яцив Р. М. Микола Андрущенко. Живопис // Каталог. – Львів: Облполіграфвидав, 1985.
2. Голод І. Микола та Оксана Андрущенко // Образотворче мистецтво. – Львів: Афіша, 2000. – Ч. 3-4. – С. 41-43.
3. Подарунок на Миколая. Микола Андрущенко // Каталог. – Львів, 2009.
4. Харчук Н. Немеркнуча краса натюрморту // Київ. – К.: Радянський письменник, 1983. – № 9. – 176 с.
5. Яцив Р. М. Праця з піснею поєдналась... // Жовтень. – Львів: Каменярь, 1982. – № 10. – С. 130-131.
6. Верба І. Республиканская выставка в Киеве // Искусство. – М.: Искусство, 1970. – № 7. – 73 с.

CREATIVITY MYKOŁA ANDRUSHCHENKO SECOND HALF. XX – EARLY. XXI CENTURY

Olena ZHEREBETSKA,

*assistant professor of book graphics and design of printed materials of
the Ukrainian Academy of Printing, Lviv, Ukraine*

Annotation. *The article deals with works of folk artist Mykola Andrushchenko, who made an outstanding contribution to the development of the Lviv school of painting. We give a description of the artist's works and analyzes the unique personality, his inner world and the creative talent given by God, sharpened school environment – the social and natural, but always deeply individual.*

Key words: *Mykola Andrushchenko, expressive and decorative manner, folk art, canvas, image.*